

چهارشنبه ۲۸ / ۷ / ۱۴۰۰ جلسه ۱۵

موضوع: فقه شعائر / بیان اصول کلی در مبحث شعائر / بررسی رجحان تعظیم تمام شعائر دینی

در مقدمات بحث تعظیم شعائر گفتیم که شعائر دینی در قلوب و نفوس، در حفظ نشانه‌ها، در آثار دین و در معنویات جامعه تأثیر مفید دارد. بنابراین یک قاعده استثنائی است که بر تمام ابعاد مختلف زندگی سایه می‌افکند. مثلاً به تعبیر بعضی از آقایان در کارهایی مثل اذان، تعمیر مساجد، اقامه نمازهای عید، احترام به علما، احترام به قبور اولیا و امثالهم تفاوت بین بلد اسلام و بلد کفر مشخص می‌شود. یعنی شعائر دینی اینچنین تأثیر عمیقی دارد.

لذا اصل اهمیت شعائر دینی را هم دین، هم عقل و هم عقلاء عالم تأکید می‌کنند. هر چیزی که ثابت شود از شعائر دینی است، تعظیمش می‌شود راجح (رجحان و جوبی یا رجحان ندبی). یعنی بالاخره مطلوبیت دارد. از طرف دیگر اگر چیزی شعائر دینی شد، اهانت به آن می‌شود حرام.

[۱۴۱۴۹] ۲ - محمد بن علی بن الحسین بن بابویه بأسانیده عن حفص بن البختری وهشام بن سالم ومعاویة بن عمار وغيرهم ، عن أبي عبدالله (عليه السلام) قال : لو أن الناس تركوا الحج لكان على الوالی أن يجبرهم على ذلك وعلى المقام عنده ، ولو تركوا زیارة النبی (صلی الله علیه وآله وسلم) لكان على الوالی أن يجبرهم على ذلك وعلى المقام عنده ، فإن لم يكن لهم أموال أنفق عليهم من بیت مال المسلمین .

ورواه الكلینی عن علی بن إبراهيم ، عن أبيه ، عن ابن أبي عمير ، عن حفص بن البختری وهشام بن سالم ومعاویة بن عمار وغيرهم.^۱ یکی از مصادیق اهانت به شعائر در این روایت اشاره شده است.

﴿ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمْ شَعَائِرُ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾^۲

من نشویه یعنی منشأ تعظیم شعائر الهی، تقوای قلب است و تقوای قلب از تقوای اعضا و جوارح مهم‌تر است؛ چون گاهی ممکن است اعضا و جوارح تقوا داشته باشند، ولی منشأ آن، تقوای قلب نباشد. اگر تقوای قلب بود، تقوای اعضا و جوارح هم هست. نفس اینکه تعظیم شعائر الله کار مطلوبی است، و اهانت به شعائر الله کار نادرست و منهی عنه شرع است، در آن تردیدی نیست.

در نقطه مقابل تعظیم شعائر مبنای شارع بر هدم شعائر باطل است. یعنی شارع می‌گوید شعائر صحیح را تعظیم کنید و در نقطه مقابل می‌گوید شعائر و مذاهب باطل را از بین ببرید. مثلاً یکی از مصادیق آن، مسجد ضرار و خانه‌هایی است که بت‌ها را در اطراف مکه بر سر در آن‌ها آویزان می‌کردند. لذا می‌بینیم که فقها به عدم جواز احداث معابد باطله در دارالاسلام فتوا داده‌اند.

۱. وسائل الشیعة، الشیخ الحر العاملی، ج ۱۱، ص ۲۴، أبواب ، باب ، ح ، ط آل البیت.

۲. سوره مبارکه حج، ۳۲.

سؤال: اگر احداث شد، چه کنیم؟ ولی امر باید ازاله کند. حتی بعضی‌ها بر این مطلب ادعای اجماع کرده‌اند. مرحوم عبدالاعلای سبزواری صاحب مذهب الاحکام (که دوره مذهب الاحکام یک دوره فوق العاده فقهی است)، بر این مطلب ادعای اجماع می‌کند.

[مسألة ۲۷]: لا يجوز للذمّي إحداث معبد في دار الإسلام مطلقاً

(مسألة ۲۷): لا يجوز للذمّي إحداث معبد في دار الإسلام مطلقاً سواء كانت مما استجدّها المسلمون أو فتحت عنوة أو صلحا على أن تكون الأرض للمسلمين، ولو أحدث وجب على وليّ الأمر إزالته.^۳

سؤال: کنیسه‌ها و کلیساها را چه کنیم؟ یا می‌گوییم داخل در این عنوان عام است و یا از باب بحث حق جزیه‌ای که آنها می‌پردازند، بعضی از ضوابط را برای آنها محترم می‌شماریم. البته مصداقاً اول کلام است و آنچه که محترم است، جان، مال و ناموس اینهاست. ولی آیا حق تبلیغ هم دارند؟ این اول کلام است و حداکثر چیزی که حق دارند، این است که خودشان در خودشان عباداتی داشته باشند اما به مجرد اینکه قولاً و یا عملاً مصداقی از مصادیق تبلیغ را داشته باشند که نتیجه آن تبلیغ، تضعیف اسلام باشد، حق انجام این کار را ندارند.

در بحث شعائر حسینیّه فقها نوعاً بحث‌های استدلالی مفصل ندارند. یعنی اول اینکه نوعاً یا در رساله‌ها و یا استفتائاتشان فتوا داده‌اند و دوم اینکه اصل اینکه شعائر حسینی در بین اهل ایمان از مسلمات بوده هم حرفی نیست و شعائر حسینی از ابتدا بین مؤمنین بوده است.

یک سری نوشته‌های خاص‌تری در رساله‌های مستقلی داریم. مثلاً در کتاب سیرتنا و سنتنا^۴ از مرحوم علامه امینی محاضراتی بوده که ایشان در شهر حلب در سال ۳۸۴ هجری قمری در یک جمع اندیشمند در جواب سؤالی این مباحث را القا کرد. سؤال این بوده که سبب اهتمام شیعه در اقامه ماتم امام حسین (علیه السلام) چیست؟ و چرا شیعه نسبت به این مطلب این همه اهتمام دارد؟ ایشان از می‌فرماید قبل از ولادت امام حسین (علیه السلام) از سنت‌های پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) بوده و وقتی سنت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) بوده، شما هم به سنت ایشان اخذ می‌کنید.

معرفی چند کتاب:

۱- کتابی داریم به نام رساله تنزیه از مرحوم محسن امین که شعائر حسینی را در میزان فقهی بحث کرده است. بعضی از آقایان کتابی نوشته‌اند به نام النقد النزیه لرساله التنزیه. مرحوم محسن امین در این کتاب پیرامون بعضی از شعائر را بحث کرده است.

۲- کتاب بعدی به نام نصره المظلوم^۵ از آقای حسن مظفر است.

۳- کتاب بعدی به نام الشعائر الحسینیّه از آقای حسن شیرازی است.

۳. مذهب الاحکام فی بیان حلال و الحرام، السبزواری، السید عبد الأعلى، ج ۱۵، ص ۱۸۸.

۴. سیرتنا وسنتنا، العلامة الأمینی، ج ۱، ص ۲۹.

۵. نصره المظلوم، مظفر، حسن بن عبد المهدی، ج ۱، ص ۱۷۲.

۴- کتاب دیگری داریم به نام رسائل الشعائر الحسينيه^۶ از آقای محمد حسون که بحث‌های مفصلی در این کتاب دارد و هر چه رساله بوده، در این کتاب جمع کرده است.

۶. قراءة في رسالة التنزيه (للسيد محسن الأمين)، الحسنون، محمد، ج ۱، ص ۱۹۰.